

Akty prawne na rzecz ucznia z symptomami ryzyka dysleksji oraz zadania nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej w organizowaniu pomocy psychologiczno-pedagogicznej

**Wydział Specjalnych Potrzeb Edukacyjnych ORE
Jolanta Rafał-Luniewska**

Akty prawne wobec ucznia ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się

- **Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty** (z późn. zmianami)
- **Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012r.** *w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół.*
- **Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r.** (z późn. zmianami) *w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół.*
- **Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 lutego 2013 r.** *w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych.*
- **Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 r.** (z późn. zmianami tekst jednolity: Dz. U. z 2013 r. poz. 1207). *w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli.*
- **Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2013r.** *w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach.*

cd. Aktów prawnych

- Sejm uchwalił ustawę podręcznikową 30 maja 2014 r. Prezydent podpisał ją 18 czerwca br. Nowelizacja weszła w życie 8 lipca br. Tego samego dnia weszło też w życie **rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 lipca 2014 r. (Dz. U. 2014 poz.902) w sprawie udzielania jednostkom samorządu terytorialnego dotacji celowej z budżetu państwa na wyposażenie szkół w podręczniki, materiały edukacyjne i materiały ćwiczeniowe.**
- **Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 czerwca 2012r.** *w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników.*
- **Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007r.** *(z późn. zmianami) w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych.*

Różne formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej wobec ucznia z ryzykiem dysleksji

Zmiany aktów prawnych wprowadzają różnorodne formy dotyczące udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom z ryzyka wystąpienia specyficznych trudności w uczeniu się. Część z tych zapisów stanowi kontynuację dotychczas podejmowanych działań. Do podstawowych form udzielanej pomocy należą przede wszystkim:

- **bieżąca praca z uczniem**
- **porady, konsultacje, warsztaty i szkolenia dla nauczycieli i rodziców,**
- **klasy terapeutyczne dla uczniów wykazujących jednorodne lub sprzężone zaburzenia;**
- **zajęcia rozwijające uzdolnienia,**
- **zajęcia dydaktyczno – wyrównawcze,**
- **zajęcia specjalistyczne: korekcyjno-kompensacyjne, logopedyczne, socjoterapeutyczne, inne zajęcia o charakterze terapeutycznym;**

Dostosowanie wymagań edukacyjnych

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007r. z późn. zm. (Dz. U. nr 83, poz.562; Dz. U. nr 228, poz.1491; Dz. U z 2013r. poz. 520) w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych, określa w 1a jak w rozporządzeniu rozumieć **specyficzne trudności w uczeniu się**, natomiast w 6.1 i 6.1a, pkt 1-4 nauczyciele są zobowiązani do **indywidualizacji i dostosowania wymagań edukacyjnych**.

„ **6.1a** Nauczyciel jest obowiązany dostosować wymagania edukacyjne, o których mowa w 4 ust.1 pkt 1, do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia:

- Posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego (...)
- Posiadającego orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania (...)
- Posiadającego opinię poradni p-p (...)
- Nieposiadającego orzeczenia lub opinii wymienionych w pkt 1-3, który objęty jest pomocą psychologiczno-pedagogiczną w szkole- na podstawie rozpoznania indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz indywidualnych możliwości psychofizycznych ucznia dokonanego przez nauczycieli i specjalistów, o którym mowa w przepisach w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (**Dz. U. z 2013 r. poz.532**)”

4 ust.1 pkt 1 Rozporządzenia Ministra Edukacji z dnia 30 kwietnia 2007 r. z późn. zmianami w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych:

4. 1. Nauczyciele na początku każdego roku szkolnego informują uczniów oraz ich rodziców (prawnych opiekunów) o:

- wymaganiach edukacyjnych niezbędnych do uzyskania poszczególnych śródrocznych i rocznych (semestralnych) ocen klasyfikacyjnych z obowiązkowych i dodatkowych zajęć edukacyjnych, wynikających z realizowanego przez siebie programu nauczania;

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna wobec ucznia ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się

W Rozporządzeniu MEN w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (DZ. U. z 2013r. poz. 532) znajdują się zapisy:

3.1 punkt 5 mówiące o tym, że „Pomoc psychologiczno-pedagogiczna udzielana uczniowi w przedszkolu, szkole i placówce polega na rozpoznawaniu i zaspokajaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych ucznia oraz rozpoznawaniu możliwości psychofizycznych ucznia, wynikających między innymi ze specyficznych trudności w uczeniu się”.

Rozporządzenie normuje zasady zapewniania **każdemu uczniowi** kompleksowej oferty pomocy jak najbliżej, tj. w środowisku jego nauczania i wychowania. Jednocześnie umożliwia organizowanie pomocy wg 5.3 we współpracy z rodzicami ucznia, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, w tym poradnie specjalistyczne, placówki doskonalenia nauczycieli, inne przedszkola, szkoły i placówki oraz organizacje pozarządowe.

Zadania nauczycieli w udzielaniu pomocy p-p

Główny nacisk został położony na rolę nauczyciela, który to ma być jedną z pierwszych osób zaangażowanych w rozpoznawanie specyficznych trudności w uczeniu się. Jedną z istotnych zmian jest wprowadzenie zapisów dotyczących rozpoznawania ryzyka dysleksji u uczniów już na pierwszym etapie edukacyjnym, o czym mówi 19 ust 2 pkt 2 lit. a *rozporządzenia*. Nauczyciele zatem powinni posiadać wiedzę i umiejętności umożliwiające im prowadzenie obserwacji pedagogicznych oraz umiejętności dotyczące planowania, organizowania i monitorowania udzielnej tym uczniom pomocy. **To nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej jest jedną z wiodących osób odpowiedzialnych za rozpoznawanie potrzeb i możliwości ucznia.** Winien on we współpracy z rodzicami planować działania wspierające ucznia w jego trudnościach. Do zadań nauczyciela należy m.in.:

- rozpoznawanie ryzyka dysleksji,
- kontakt z innymi nauczycielami pracującymi z danym uczniem oraz w miarę potrzeb ze specjalistami zatrudnionymi w szkole lub poza nią (np. w poradni psychologiczno-pedagogicznej),
- zaplanowanie działań – dostosowanie wymagań do potrzeb i możliwości ucznia – indywidualizacja działań
- zaplanowanie sposobów monitorowania, a oceny skuteczności dokona specjalista bo musi wpisać do dziennika ocenę postępów i wnioski do dalszej pracy zgodnie z 13 rozporządzenia w sprawie prowadzenia dokumentacji.

Powoływanie zespołów w szkole (tylko dla ucznia z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego).

Organizacja pomocy psychologiczno-pedagogicznej wobec ucznia ze specyficznymi trudnościami w szkole ogólnodostępnej i integracyjnej, w tym ucznia z niepełnosprawnością.

Wg najnowszego *Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2013r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w przedszkolach, szkołach i placówkach* (Dz. U. z 2013r., poz.532) zakłada się, że w szkole będą **powoływane zespoły** dotyczące uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi tylko posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego. **Zespoły te będą powoływane w zależności od potrzeb uczniów z niepełnosprawnością.** W skład zespołów będą wchodzić przedstawiciele szkoły (wychowawca, nauczyciele pracujący z danym uczniem, specjaliści zatrudnieni w szkole, dyrektor, rodzice – w części obrad dotyczących ich dziecka) oraz osoby z placówek zewnętrznych (specjalista z poradni psychologiczno-pedagogicznej, przedstawiciel organu prowadzącego szkołę). Jeśli uczeń z niepełnosprawnością posiada specyficzne trudności w uczeniu się zalecane formy pomocy określa się dla takiego ucznia w Indywidualnym Programie Edukacyjno-Terapeutycznym (IPET).

Czy konieczne jest powoływanie zespołu nauczycieli dla wspomagania ucznia ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się?

W odniesieniu do ucznia z opinią o specyficznych trudnościach w uczeniu się organizacja pomocy psychologiczno-pedagogicznej zależy w dużej mierze od możliwości organizacyjnych przedszkola, szkoły czy placówki.

19 ust. 1-9 ww. *Rozporządzenia* określają szczegółowo rolę nauczycieli i wychowawców w rozpoznawaniu i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla ucznia ze specyficznymi trudnościami w nauce.

19 ust. 3 mówi wyraźnie, iż „ **w przypadku stwierdzenia, że uczeń ze względu na potrzeby rozwojowe lub edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne wymaga objęcia pomocą psychologiczno-pedagogiczną, odpowiednio nauczyciel, wychowawca grupy wychowawczej lub specjalista niezwłocznie udzielają tej pomocy w trakcie bieżącej pracy z uczniem i informują o tym (...) wychowawcę klasy lub (...)dyrektora przedszkola lub placówki. Bardzo istotne wydają się również ust. 4 i 5 w 19.**

Według ww. *Rozporządzenia* nie jest konieczne powoływanie zespołu, nie mniej, aby otoczyć danego ucznia odpowiednią pomocą niezbędna staje się **współpraca nauczycieli.**

Symptomy ryzyka dysleksji a zadania nauczycieli

Przewiduje się następujące zadania dla współpracujących ze sobą nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej ze specjalistami zatrudnionymi w szkole lub poradni p-p zajmujących się np. uczniem przejawiającym symptomy ryzyka dysleksji:

- koordynowanie organizacji i prowadzenia różnych form pomocy psychologiczno-pedagogicznej (wychowawca klasy, dyrektor przedszkola lub placówki - lub inna wyznaczona przez niego osoba, której zadaniem będzie planowanie i koordynowanie udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom w przedszkolu, szkole lub placówce 19.9. ww. *Rozporządzenia*)
- wspieranie działań nauczyciela w rozpoznawaniu ryzyka wystąpienia specyficznych trudności w uczeniu się (specjaliści w przedszkolu i szkole: psycholog, pedagog szkolny, specjalista terapii pedagogicznej, logopeda -pomagają określić: sposoby, narzędzia, materiały, planowanie doskonalenia i wsparcia specjalistycznego w miarę potrzeb),
- zaplanowanie form i sposobów udzielania pomocy,
- opracowywanie i wdrażanie indywidualnych działań nauczycieli wobec uczniów ze specyficznymi trudnościami w nauce,
- dokonywanie okresowej efektywności udzielnego wsparcia,
- wspieranie rodziców,
- współpraca z różnymi instytucjami wspierającymi działania szkoły, w tym poradniami

Podstawy współpracy określone zadaniami

W rozporządzeniu MEN z dnia 30 kwietnia 2013r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach, w 3 czytamy:

3. 1. Pomoc psychologiczno-pedagogiczna **udzielana uczniowi** w przedszkolu, szkole i placówce **polega na rozpoznawaniu i zaspokajaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych ucznia oraz rozpoznawaniu indywidualnych możliwości psychofizycznych ucznia**, wynikających w szczególności:

- 1) z niepełnosprawności;
- 2) z niedostosowania społecznego;
- 3) z zagrożenia niedostosowaniem społecznym;
- 4) ze szczególnych uzdolnień;
- **5) ze specyficznych trudności w uczeniu się;**
- 6) z zaburzeń komunikacji językowej;
- 7) z choroby przewlekłej;
- 8) z sytuacji kryzysowych lub traumatycznych; □
- 9) z niepowodzeń edukacyjnych;
- 10) z zaniedbań środowiskowych związanych z sytuacją bytową ucznia i jego rodziny, sposobem spędzania czasu wolnego i kontaktami środowiskowymi;
- 11) z trudności adaptacyjnych związanych z różnicami kulturowymi lub ze zmianą środowiska edukacyjnego, w tym związanych z wcześniejszym kształceniem za granicą.

Współpraca nauczycieli

*Pomoc psychologiczno-pedagogiczna **udzielana** w przedszkolu, szkole i placówce **rodzicom uczniów i nauczycielom** polega na **wspieraniu rodziców i nauczycieli w rozwiązywaniu problemów wychowawczych i dydaktycznych oraz rozwijaniu ich umiejętności wychowawczych w celu zwiększania efektywności pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla uczniów.***

Współpraca poszczególnych osób zarówno pracujących w szkole, jak i z instytucji zewnętrznych wymaga szczególnej organizacji.

Równie ważnymi czynnikami sprzyjającymi dobremu funkcjonowaniu grupy nauczycieli wspierającej ucznia ze specyficznymi trudnościami są także istniejące zasoby wewnętrzne związane m.in. z posiadaną bazą (sale przygotowanie do prowadzenia różnorodnych zajęć – nie tylko pracy przy stolikach), odpowiednie wyposażenie (materiały i pomoce zarówno dla uczniów jak i dla nauczycieli). Warto również zadbać o współpracę nauczycieli między sobą – powstawanie grup wsparcia oraz nawiązanie współpracy między nauczycielami a specjalistami.

Etapy udzielania pomocy uczniowi z symptomami ryzyka dysleksji

Wsparcie i pomoc psychologiczno-pedagogiczna powinny dotyczyć nie tylko pomocy udzielanej nauczycielom i uczniom ale także rodzicom. Powinni być oni informowani o różnych formach i możliwościach otrzymania wsparcia dla swoich dzieci w obszarze specyficznych trudności w uczeniu się. Jednocześnie powinni stanowić ważne ogniwo w udzielnej pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Na etapie edukacji wczesnoszkolnej, bez zaangażowania i wsparcia rodziców, trudno jest mówić o skutecznej pomocy udzielanej uczniom. Rodzice powinni mieć także możliwość otrzymywania na terenie szkoły informacji i wsparcia odpowiednio do ich potrzeb. Nauczyciel powinien informować rodzica o sukcesach, możliwościach jego dziecka, ale także o tych obszarach, które wymagają poprawy czy wsparcia. W związku z tym nauczyciel, który rozpozna u ucznia ryzyko wystąpienia specyficznych trudności w uczeniu się powinien zaplanować konkretne działania

Wyróżnia się następujące etapy udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom z ryzyka wystąpienia dysleksji:

Etap I – *pomoc udzielana przez nauczyciela podczas obowiązkowych zajęć dydaktycznych (w ramach lekcji).*

Etap II – *pomoc udzielana w dalszym ciągu przez nauczyciela we współpracy ze specjalistami.*

Etap III – *pomoc udzielana przez specjalistów we współpracy z nauczycielem i rodzicami najczęściej w formie indywidualnych spotkań.*